

Методологія, методи та технології соціологічних досліджень. Частина 3

Робоча програма освітнього компонента (Силабус)

Реквізити освітнього компонента

Рівень вищої освіти	<i>Перший (бакалаврський)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>54 Соціологія</i>
Освітня програма	<i>Врегулювання конфліктів та медіація</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>заочна</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 курс, весняний семестр</i>
Обсяг освітнього компонента	<i>4 кредити ЄКТС/120 год, (з них: 2 лек., 6 практ., 112 год.СРС</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Екзамен, МКР, індивідуальне завдання (ДКР)</i>
Розклад занять	<i>відповідно до розкладу занять навчальної групи див. https://schedule.kpi.ua</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про викладачів курсу	<i>Лектор: к.філос.н, професор Мельниченко Анатолій Анатолійович melnichenko@kpi.ua Практичні: старший викладач кафедри теорії та практики управління Іщенко Анна Миколаївна, a.ishchenko@kpi.ua</i>
Розміщення курсу	<i>https://classroom.google.com/c/NjUxNDIzNjgyODY1?cjc=chf35bp (доступ за запрошенням викладача користувачам платформи Google Workspace у КПІ ім. Ігоря Сікорського)</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Навчальна дисципліна «Методи, методологія та технології соціологічного дослідження» присвячена вивченню особливостей якісного підходу до проведення соціологічних досліджень.

Вивчення дисципліни дозволить сформувати компетентності фахівця, необхідні для проведення емпіричних соціологічних досліджень. В результаті студент у майбутньому зможе використовувати набуті знання та уміння для проведення досліджень соціальних систем. Студент зможе оволодіти методологічними та процедурними основами проведення емпіричних досліджень, дізнається про основні методи збору, обробки та аналізу соціологічної інформації. Оскільки дисципліна «Методологія, методи та технології соціологічних досліджень – 1» є першою з цілого циклу, її вивчення закладатиме науковий, а, точніше, методологічний фундамент проведення будь-якого емпіричного дослідження. В ході вивчення дисципліни студент поглибить та доповнить своє розуміння особливостей та труднощів, пов'язаних із вивченням саме соціальних об'єктів, дізнається про те, яким чином забезпечувати та контролювати якість отриманої соціологічної інформації, яких

помилки варто уникати при проведенні дослідження, а яких – ні в якому разі не допускати. Саме тому набуті компетентності стануть в нагоді і при здійсненні власних наукових розвідок здобувача вищої освіти у майбутньому (як при написанні курсових робіт чи інших індивідуальних завдань, так і при проведенні наукових пошуків для підготовки публікацій). Наприкінці вивчення дисципліни здобувачі отримають завдання, що матиме творчу компоненту і допоможе перевірити свої сили у застосуванні навичок системного мислення при розробці програми соціологічного дослідження. Під час вивчення ММТСД-1 бакалаври мають змогу ознайомитись з теоретичними основами організації та проведення соціологічного дослідження, історичними аспектами розвитку емпіричної соціології, елементами програмування дослідження, поняттям якості соціологічної інформації, класифікацією методів соціологічного дослідження. Після ознайомлення із основними методами проведення соціологічного дослідження, у дисципліні ММТСД-2 бакалаври мають змогу глибше засвоїти знання та навички з їх використання саме у кількісній стратегії. Під час вивчення дисципліни ММТСД-2 здобувачі дізнаються як можна кількісно виміряти складні соціальні явища, як правильно ставити питання під час формування інструментарію для різних видів кількісних опитувань; як уникнути «ефекту інтерв'юера»; ознайомляться з особливостями організації польового етапу кількісного соціологічного дослідження, візьмуть участь в плануванні, проектуванні та бюджетуванні кількісного соціологічного дослідження; та іншими практичними аспектами

Під час вивчення дисципліни студенти опанують знання з основ науково-дослідницької діяльності, методології, сформують навички проведення емпіричних (прикладних) соціологічних досліджень. В межах дисципліни здобувачі вивчають теоретичні основи якісного соціологічного підходу та набудуть практичні навички з використання методів якісної соціології. Так, здобувачі ступеня бакалавра зможуть потренуватися у проведенні глибинного інтерв'ю, а також в команді організувати та провести фокус-групове дослідження. Знайомство з повним циклом проведення фокус-групового дослідження включатиме оволодіння не тільки організаційними вміннями, але й ознайомлення з основами рекрутингу та підбору інформантів для фокус-груп та інших якісних досліджень, знання різних ролей учасників фокус-груп, а також про прийоми роботи з учасниками з переліку деструктивних ролей та інші практичні навички, що стануть у нагоді не тільки при проведенні подальших професійних досліджень бакалаврами, але й при здійсненні будь-якої роботи, що пов'язана із використанням комунікативних навичок.

Протягом курсу студенти поглиблено ознайомляться із особливостями застосування методу включеного спостереження в якісній традиції, а також з'ясувати процедурні особливості використання дослідницької стратегії кейс-стаді. Вивчення дисципліни передбачає отримання знань та навичок з обробки, аналізу та інтерпретації якісних даних, а також створення соціологічного інструментарію з врахуванням особливостей якісного підходу.

Практичні завдання в межах даної дисципліни направлені на формування у студентів навичок знаходити, збирати, обробляти та інтерпретувати інформацію, а робота в команді дозволить додатково розвивати навички побудови ефективних комунікацій та конструктивного вирішення конфліктних ситуацій.

Метою дисципліни «Методи, методологія та технології соціологічного дослідження» є формування у студентів таких компетентностей:

ЗК01 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК09 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології

ЗК14 Здатність усвідомлено визначати цілі у професійному й особистісному розвитку, проявляти наукову ініціативу та лідерські якості.

ЗК 16 Здатність вести дослідницьку діяльність, включаючи аналіз проблем, постановку цілей і завдань, вибір способу й методів дослідження, а також оцінку його якості.

ФК04 Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

ФК05 Здатність самостійно планувати, організовувати та проводити соціологічне дослідження

ФК06 Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації

ФК07 Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефахівців.

ФК08 Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога.

Після засвоєння дисципліни студенти мають продемонструвати такі результати навчання:

РН09 Вміти розробляти програму соціологічного дослідження

РН10 Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів

РН11 Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців.

РН12 Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни

Для вивчення дисципліни потрібні знання, отримані на попередніх етапах навчання, зокрема, з дисципліни «Математичні та статистичні методи аналізу соціальної інформації». Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, месенджери та Google Classroom. А також необхідно володіти навичками з використання текстового редактора та і редактора зі створення презентацій.

Дисципліна формує результати навчання, які застосовуються під час проходження переддипломної практики та виконання кваліфікаційної роботи.

Зміст навчальної дисципліни

Дисципліна складається з трьох частин.

Частина 1: *Соціологічне дослідження як вид соціально-наукового дослідження. Класифікація методів та методологічних підходів до проведення соціологічного дослідження. Якість соціологічної інформації як методологічна проблема. Методологічні засади розробки програми соціологічного дослідження. Професійна етика соціолога як фактор його методологічної культури. Історія становлення методологічних підходів в емпіричних соціологічних дослідженнях*

Частина 2: *Загальна характеристика кількісного підходу соціологічних дослідженнях. Метод опитування в кількісних соціологічних дослідженнях. Особливості формування дослідницького інструментарію. Правила складання анкет та опитувальних листів. Використання методу спостереження в кількісних дослідженнях. Використання соціологічного експерименту в кількісних дослідженнях. Контент-аналіз як кількісний аналіз даних документальних джерел. Медіа-дослідження та електоральна соціологія як ключові сфери використання кількісних соціологічних методів. Методи статистичної обробки*

соціологічної інформації за допомогою програмного забезпечення. Формування звітів за результатами соціологічного дослідження.

Частина 3: Сутність та місце якісного підходу в структурі соціологічного знання. Теоретичні та історичні засади розвитку якісної методології. Особливості застосування глибинних інтерв'ю в соціологічних дослідженнях. Методичні та організаційні аспекти фокус-групових досліджень. Включене спостереження у системі методів якісних соціологічних досліджень. Використання методу аналізу документів в якісній традиції. Дослідницька стратегія кейс-стаді: сфера застосування, процедурні особливості. Біографічний та етнографічний методи в якісних соціологічних дослідженнях. Обробка, аналіз та інтерпретація якісних даних. Підготовка звіту за результатами якісного дослідження.

Навчальні матеріали та ресурси

Основна:

1. Якісні дослідження в соціологічних практиках: Навчальний посібник / За ред. Н.Костенко, Л. Скокової. – К.: Інститут соціології НАНУ, 2009. – 400 с.
2. Скокова Л. Біографічний метод в соціології: традиція і сучасний досвід. – К. : Ін-т соціології НАНУ, 2004. – 204 с.
3. Олійник, О. Онлайн фокус-групи: особливості організації та проведення. Соціологічні студії, 1(20), С. 32–40.
4. Куцова Т. С. Якісна та кількісна стратегії контент-аналітичного дослідження. Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. - 2011. - Вип. 17. - С. 248-251. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mtpsa_2011_17_47.
5. Паніотто, Володимир. Методи опитування : підручник / В. Паніотто, Н. Харченко ; Міністерство освіти і науки України, Національний університет "Києво-Могилянська академія". - Київ : Києво-Могилянська академія, 2017. - 340 с.
6. Яременко, Людмила. Кількісні методи у поведінкових науках : навчальний посібник / Л.І. Яременко, І.В. Лупан. - Кропивницький : Видавець В.Ф. Лисенко, 2019. – 223с.
7. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін.; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Methodol.pdf>
8. Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. – Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. – 405 с.

Законодавство:

9. Закон України «Про інформацію» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 48. – с. 650. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
10. Указ Президента 1999 «Про розвиток соціологічної науки в Україні» // Урядовий кур'єр офіційне видання від 11.05.2001— № 81

Додаткові джерела:

11. Basic of Qualitative research. Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory. Fourth Edition. Juliet Corbin, Anselm Strauss. - SAGE Publications, Inc, December 2014, 456 pages.
12. Interpreting Qualitative Data. D.Silverman. - SAGE Publications Ltd, November 2019, 568 pages.
13. Горбачик О. Комп'ютерна обробка текстів у якісних та кількісних соціологічних дослідженнях. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. № 1. С. 124-133.

14. Сучасні методики контент-аналізу: навчальний посібник / Батаєва Катерина, Іванов Валерій, Коритнікова Надія, Костенко Наталія, Семотюк Орест, Юзва Людмила; за заг. ред. Костенко Н., Батаєвої К. та Іванова В. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018.
15. Переверзев О.С. Сучасні практики використання новітніх не опитувальних методів збору даних у соціології. Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки. 2017. Т. 196. С. 19-24.
16. Візуальна соціологія: розширення епістемологічних меж соціологічної науки. В. Бондар, М. Одинак - 2011 - http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3568/01_bondar.pdf
17. Методологічні особливості якісних методів / В. Бондар - 2000 - ekmair.ukma.edu.ua. http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10020/Bondar_Metodolohichni_osoblyvosti_yakisnykh.pdf
18. Методологія соціологічного дослідження: сучасні наукові підходи. В.Б. Халамендик - Нова парадигма, 2014 - irbis-nbu.gov.ua. http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nopa_2014_121_22.pdf
19. Досвід глибинних інтерв'ювань у дослідженні іммобільної поведінки мешканців малого міста / І. Мацко - Соціальні виміри суспільства, 2009 - dspace.nbu.gov.ua <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/28846/33-Matsko.pdf>
20. Основні принципи проведення глибинного інтерв'ю з метою аналізу автобіографічного нарративу респондента-аутсайдера / А.І. Antsibor – Publishing House “Baltija Publishing”, 2020 - baltijapublishing.lv <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/47/893/2030-1>
21. Особливості використання методу глибинних інтерв'ю у дослідженнях етнічності /К. Шестакова - Редакційна колегія - <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/30736/contents#page=93>
22. Труднощі в роботі соціолога в умовах проведення глибинного інтерв'ю /Т.О. Гайналь - 2018 - lib.pnu.edu.ua. http://lib.pnu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/6764/1/Hainal_CNP_may_2018_part_2.pdf
23. Якісні методи в соціологічних дослідженнях реклами/ Б. Бондарець - ... -Могилянська академія]. Серія: Соціологія, 2015 - irbis-nbu.gov.ua http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npchdusoc_2015_258_246_15.pdf
24. Методологія та методика соціологічних досліджень / В.В. Вербець – 06 - eprints.oa.edu.ua. <http://eprints.oa.edu.ua/376/1/metodolog.pdf>
25. Програма авторського курсу "Якісні методи дослідження в соціології" / В. Подшивалкіна - Психологія і суспільство, 2004 - pis.wunu.edu.ua. <http://pis.wunu.edu.ua/index.php/uapis/article/viewFile/176/176>
26. Юрій, М.Ф. Соціологія : підручник для студ. вищ. навч. закл. / М.Ф. Юрій. - К. : Кондор, 2007. - 288 с. (Бібліотека НТУУ «КПІ»)
27. Якісні методи в соціологічних дослідженнях реклами / Б.Б. Бондарець - ... -Могилянська академія]. Серія: Соціологія, 2015 - irbis-nbu.gov.ua. http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npchdusoc_2015_258_246_15.pdf
28. Якісні методи дослідження / С. Чиглінцев - 2012 - ir.kneu.edu.ua. <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/5276/15%20-%2018.pdf?sequence=1>

Навчальний контент

3. Методика опанування освітнього компонента

тиждень	Заняття	Тема заняття
1.	лекція практика	Лекція 1. Сутність та місце якісного підходу в структурі соціологічного знання. Практичне заняття 1: Місце якісного підходу в практиці соціологічних досліджень. Основні поняття якісної методології. Переваги та недоліки якісних методів в порівнянні з кількісними. Критика якісного підходу.

2.	практика	<p>Практичне заняття 2: Логічна стратегія отримання знання в якісних дослідженнях. Проблема суб'єктивності й об'єктивності соціологічного знання в якісних дослідженнях. Розуміння як специфічний метод пізнання в якісній соціології. Класифікація якісних методів в соціології.</p> <p>Практичне завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Уявіть, що ви працюєте в українському аналітичному центрі. Вам потрібно запропонувати дослідницький проєкт, що використовує якісні методи для вирішення соціальної проблеми (наприклад, адаптація ВПО, зміни в ідентичності молоді після 2022 року). • Описати методи, які ви використаєте, очікувані результати та обґрунтування, чому саме якісний підхід є найкращим.
3.	практика	<p>Практичне заняття 3: Аналіз проблемних кейсів соціологічних досліджень, які демонстрували б обмеженість кількісного підходу при вирішенні поставлених дослідницьких завдань. Знайти приклади проведених соціологічних досліджень із застосуванням якісної парадигми. Знайти та проаналізувати типові життєві ситуації з точки зору мікроаналізу конкретних інтеракцій.</p>

4. Самостійна робота студента

Самостійна робота студентів (СРС) – один з основних засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних навчальних занять. Головною метою самостійної роботи є закріплення, розширення та поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, умінь і навичок, а також самостійне вивчення та засвоєння нового матеріалу під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

*Для опанування даного освітнього компонента навчальним планом передбачено **112 годин** СРС які виділено для:*

опрацювання матеріалів для самостійного вивчення – 68 годин ;

підготовка до МКР – 4 години;

виконання індивідуального семестрового завдання (ДКР) – 10 годин;

підготовки до екзамену – 30 годин.

***Підготовка до аудиторних занять** передбачає опрацювання лекційного матеріалу (визначення головного в змісті лекції, засвоєння її основних моментів) та підготовка/виконання завдань, що розглядаються на практичних заняттях.*

Конспектуючи матеріал лекції не слід дослівно записувати за лектором, а варто своїми словами фіксувати найсуттєвіше: тему, її основні питання та положення. На сторінках конспекту варто залишати широкі поля для додаткових поміток під час самостійної роботи над літературою.

Для систематизації отриманих знань з навчальної дисципліни до кожної наступної теми слід ретельно готуватись: систематично опрацювати матеріал попередньої лекції, рекомендовану літературу, повторювати пройдений матеріал, на який лектор посилається при викладанні нового. Якщо з певних причин лекція Вами пропущена, її необхідно законспектувати й опрацювати самостійно, незрозумілі питання з'ясувати на консультації.

***Індивідуальне семестрового завдання** у вигляді проєкту з проведення якісного соціологічного дослідження передбачена навчальним планом з метою отримання студентами досвіду самостійної роботи з науковою літературою та досвіду проведення якісного дослідження безпосередньо в ході польового етапу досліджень.*

Питання, що виникають у студентів стосовно виконання запланованих завдань, вирішуються на консультаціях, які проводять згідно розкладу консультацій викладачів курсу.

На самостійне вивчення виносяться:

1.	лекція	Лекція. Теоретичні та історичні засади розвитку якісної методології.
2.	практика	Практичне заняття: Передумови розвитку та історія становлення якісної методології. Базові принципи якісної методології, розроблені в рамках позитивізму, феноменології і інтерпретативної соціології, а також у символічному інтеракціонізмі. «Розуміюча соціологія» М. Вебера. Способи соціальної взаємодії в розумінні Г.Зіммеля. Соціальне конструювання реальності П. Бергера і Т. Лукмана. «Одна ситуація — різні теоретичні оптики» (групова робота) Студенти аналізують обраний кейс соціальної взаємодії, інтерпретуючи його з позицій позитивізму, феноменології, інтерпретативної соціології (розуміюча соціологія М. Вебера), символічного інтеракціонізму, а також підходів Г. Зіммеля та П. Бергера і Т. Лукмана (соціальне конструювання реальності). За результатами аналізу формулюють висновки щодо відмінностей у поясненні соціальної дії/взаємодії та окреслюють базовий план збору даних для якісного дослідження.
3.	лекція практика	Лекція. Особливості застосування глибинних інтерв'ю в соціологічних дослідженнях. Практичне заняття: Символічний інтеракціонізм Ч. Кулі, В. Томаса, Дж. Міда. Феноменологічна традиція Е.Гуссерля, А.Бергсона як теоретична основа якісного підходу в соціологічних дослідженнях. Соціологія повсякденності А. Щюца. Фонові очікування і етнометодологія Г. Гарфінкеля. Обґрунтована теорія А. Страусса. Основні поняття та сутність драматургічної соціології І.Гофмана. Інтерпретативні традиції якісної соціології (кейс-аналіз і міні-дизайн дослідження) Студенти працюють з обраним кейсом соціальної взаємодії та аналізують його крізь призму символічного інтеракціонізму (Ч. Кулі, В. Томас, Дж. Мід), феноменологічної традиції (Е. Гуссерль, А. Бергсон), соціології повсякденності (А. Щюц), етнометодології та фонових очікувань (Г. Гарфінкель), обґрунтованої теорії (А. Страусс) і драматургічної соціології (І. Гофман). За підсумком формулюють інтерпретацію ситуації, визначають ключові аналітичні категорії та окреслюють базовий план збору й аналізу якісних даних відповідно до обраної теоретичної рамки.
4.	практика	Практичне заняття: Підготовчий етап до проведення глибинного інтерв'ю. Скринінгова анкета. Час, місце, технічні засоби фіксації інтерв'ю. Початок інтерв'ю, особливості звертання. Засоби підтримки бесіди під час інтерв'ю. Принципи фокусування інтерв'ю. Обробка результатів інтерв'ю. Тренування складання преамбули для подолання «етапу криги» Студенти розробляють і відпрацьовують коротку преамбулу глибинного інтерв'ю (представлення, мета, тривалість, добровільність, правила участі, конфіденційність та згода на фіксацію). У форматі рольової вправи відпрацьовують встановлення контакту, коректне звертання, підтримку бесіди на старті та відповіді на типові заперечення респондентів (нестача часу, сумніви щодо участі, відмова від запису) з подальшим переходом до першого нейтрального запитання.
5.	лекція практика	Лекція. Методичні та організаційні аспекти фокус-групових досліджень. Практичне заняття: Практикум з проведення глибинного інтерв'ю.
6.	практика	Практичне заняття: Ідея групового інтерв'ю і її реалізація у вигляді методу фокус-груп. Історія становлення групового інтерв'ю: "динаміка малих груп" К. Левіна, групове сфокусоване інтерв'ю Р. Мертона. Функції фокус-груп. Фокус-група як метод: можливості та обмеження. Особливості підготовки гайда фокус-групи. Типи питань для фокус-групи та їх послідовність. Вимоги до учасників фокус-груп, особливості рекрутингу учасників. Поняття про гомогенність групи. Організаційні принципи проведення фокус-груп. Вимоги до тривалості, до приміщення тощо.

7.	лекція практика	<p>Лекція. Включене спостереження у системі методів якісних соціологічних досліджень.</p> <p>Практичне заняття: Поняття про групову динаміку, техніки управління груповою динамікою, ведення фокус групи. Роль модератора, основні компетенції модератора. Деструктивні та конструктивні ролі учасників фокус-групи. Початкова фіксація тривалості. Роль ведучого і спостерігача. Аналіз зібраного матеріалу. Записи під час фокус-групового дослідження. Форми фіксації даних, транскрибування, зберігання даних.</p>
8.	практика	<p>Практичне заняття: Сутність та специфіка включеного спостереження: переваги та недоліки. Проектування дослідження, в основі якого лежить метод включеного спостереження. Позиція спостерігача. Робота в полі, ведення польових записів. Відкриті та закриті поля. Специфіка закритого поля, проблема фіксації даних в закритому полі. Робота з провідниками. Вхідження в поле, вибір ключових інформантів. Формальні взаємодії. Неформальні взаємодії. Вербальні комунікації. Невербальні комунікації. Ведення польових нотаток. Щоденник спостереження. Вихід з поля. Процедура фіксації результатів спостереження.</p>
9.	лекція практика	<p>Лекція. Використання методу аналізу документів в якісній традиції.</p> <p>Практичне заняття: Документ як об'єкт дослідження в емпіричній соціології. Класифікація документів. Неформалізований (якісний) метод аналізу документів: специфіка використання Переваги та недоліки методу аналізу документів Процедура проведення аналізу документів Приклади використання якісного аналізу документів.</p>
10.	практика	<p>Практичне заняття: Аналіз варіантів використання якісного контент-аналізу для розв'язання актуальних проблем. Можна у форматі - проблемна ситуація - проблема дослідження- мета дослідження - особливості застосування (методика та процедура якісного контент-аналізу) для вирішення проблемної ситуації. Приклади використання аналізу документів.</p>
11.	лекція практика	<p>Лекція. Дослідницька стратегія кейс-стаді: сфера застосування, процедурні особливості.</p> <p>Практичне заняття: Історичні аспекти розвитку методу. Сутність методу та його застосування у емпіричній соціології. Проектування і проведення case study. Критика методу case study.</p>
12.	практика	<p>Практичне заняття: Основні етапи розвитку біографічних досліджень у соціології. Специфіка застосування. Методи збору інформації. Етапи проведення. Етичні проблеми. Типи і способи конструювання біографії. Ідентичність і біографія. Методи збору інформації в біографічному методі. Етапи соціологічного дослідження з використанням стратегій біографічного та етнографічного методів. Використання наративних інтерв'ю в біографічних дослідженнях. Дослідження соціальних конфліктів із застосування біографічного методу</p>
13.	лекція практика	<p>Лекція. Біографічний та етнографічний методи в якісних соціологічних дослідженнях.</p> <p>Практичне заняття: Етнографічне дослідження: специфіка і межі застосування. Методи збору інформації в етнографічному дослідженні. «Щільний опис». Етапи проведення етнографічного дослідження. Етичні проблеми етнографічного дослідження.</p>
14.	практика	<p>Практичне заняття: Первинний опис даних, отриманих в якісному дослідженні. Загальні принципи аналітичного опису. Транскрипт і вибір одиниці аналізу тексту. Початок концептуалізації. Контекст ситуації, текст і аналітична концепція, їх інтерактивність, циклічність. Одиниця аналізу. Структурування тексту. Стратегії аналізу інтерв'ю. Стратегії аналізу спостереження. Дослідження випадку. Індуктивний аналіз. Виявлення причин, наслідків та взаємних зв'язків. Складання звіту. Проблема валідності. Тріангуляція джерел якісних даних. Аналітична тріангуляція. Теоретична тріангуляція. Аналітична індукція.</p>

		Теоретизування. Створення міні-теорії, або теорії явища. Саморефлексія дослідника. Типові помилки.
15.	лекція практика	Лекція. Обробка, аналіз та інтерпретація якісних даних. Підготовка звіту за результатами якісного дослідження. Практичне заняття: Практичне заняття з обговорення командних проектів по фокус-груповим дослідженням.

Політика та контроль

5. Політика освітнього компонента

Система вимог, що ставиться перед студентом:

- проведення та відвідування аудиторних занять: відповідно до безпекових умов заняття можуть проводитися дистанційно в онлайн режимі відповідно до розкладу занять (введення асинхронного режиму навчання регулюється окремими нормативними документами по університету); відвідування занять є обов'язковим, проте факт відвідування не передбачає нарахування балів.
- до аудиторних занять студент має бути підготовлений: на заняттях студент має бути активним, готовим відповідати на питання викладача за тематикою заняття; на практичному занятті здобувач має продемонструвати результати, отримані під час самостійного опрацювання теми у вигляді доповіді, презентації, участі у обговоренні
- правила поведінки на заняттях: у випадку проведення занять в онлайн режимі викладач має право не приєднувати до відео-конференції учасників, яких не можливо ідентифікувати/автентифікувати як студентів відповідної навчальної групи, для якої проводиться заняття; для забезпечення візуального контакту під час онлайн заняття студенти повинні вмикати відео-камери (винятком можуть бути технічні обставини, про які студент повідомив викладача заздалегідь).
- політика дедлайнів та перескладань: студент повинен вчасно здавати завдання відповідно до встановлених викладачем термінів, порушення термінів здачі робіт впливає на остаточну оцінку; модульний контроль проводиться на аудиторному занятті і не передбачає його перескладання (крім випадків наявності поважних причин відсутності на відповідному занятті); терміни виконання завдань встановлюються відповідно до поточної безпекової ситуації; студент має право оскаржити результати контрольних заходів, але з одґрунтованим підтвердженням порушення встановлених критеріїв оцінювання.
- політика щодо академічної доброчесності: студент повинен діяти у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики визначених Кодексом честі КПІ ім. Ігоря Сікорського¹, зокрема: самостійно виконувати навчальні завдання; коректно посилатися на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей тощо. Заборонено здійснювати фото-, аудіо-, відео-фіксацію аудиторних занять без згоди усіх присутніх на ньому учасників;
- Інклюзивне навчання: засвоєння знань та умінь в ході вивчення дисципліни «Методологія, методи та технології соціологічних досліджень-3» може бути доступним для більшості осіб з особливими освітніми потребами, окрім здобувачів з серйозними вадами зору, які не дозволяють виконувати завдання за допомогою персональних комп'ютерів, ноутбуків та/або інших технічних засобів;
- Навчання іноземною мовою: в ході виконання індивідуальних завдань студентам може бути рекомендовано звернутися до англomовних джерел;
- Визнання результатів неформального навчання: результати опанування онлайн/дистанційних або оффлайн курсів можуть бути перераховані (не більше 2

¹ <https://kpi.ua/code>

курсів) як складова роботи на практичних заняттях результати після проходження верифікаційної співбесіди із викладачем, але не більше як 10 балів за кожен курс.

6. Види контролю та рейтингова система оцінювання (PCO) результатів навчання

Рейтинг студента з складається з балів, які він отримує за:

- роботу на практичних заняттях;
- МКР
- Індивідуальне семестрове завдання (ДКР);
- екзамен.

Критерії нарахування балів

1. Робота на практичних заняттях - 15 балів

Передбачає активну участь в обговоренні, доповненні за тематикою заняття та оцінюється від 0 до 5 балів за заняття в залежності від активності. Максимальна можлива кількість – 25 балів. Критерії оцінювання:

- 5 балів – питання практичного заняття повністю розкрито; підготовлена якісна презентація, студент без ускладнень орієнтується в матеріалі, наводить власні приклади на підтвердження певних суджень;
- 4 бали – відповідь на питання практичного заняття потребує невеликих уточнень; наявна презентація, студент знає матеріал і добре в ньому орієнтується, наводить шаблонні приклади;
- 2-3 бали – відповідь на питання практичного заняття потребує суттєвих доповнень, студент плутається в термінології та не може відповісти на уточнюючі запитання, не може навести;
- 1 бал – відповідь здобувача погано розкриває зміст питання, студент має тільки поверхневе уявлення про термінологію, яка використовується в дисципліні, та не може відповісти на уточнюючі питання;
- 0 балів – відповідь відсутня або взагалі не розкриває зміст питання, студент не орієнтується в термінології, яка використовується в дисципліні, та не може відповісти на уточнюючі питання.

3. Модульна контрольна робота - 20 балів

Модульна контрольна робота, що проводиться під час аудиторного заняття, може бути оцінена на максимальний бал без очної/онлайн участі студента. Максимальна оцінка – 20 балів

18–20 балів — завдання виконано повністю; відповіді є правильними, повними, логічними та обґрунтованими; продемонстровано високий рівень знання теоретичного матеріалу та вміння застосовувати його на практиці.

15-17 балів — завдання виконано загалом правильно, однак у відповідях наявні окремі неточності, незначні помилки або певна неповнота викладу; здобувач освіти загалом володіє матеріалом.

12–14 бали — відповіді фрагментарні, поверхові, зі значною кількістю помилок; рівень засвоєння матеріалу є недостатнім.

0 балів — роботу не виконано, не подано або зміст відповіді не відповідає суті завдань.

4. Індивідуальне семестрове завдання (ДКР) - 15 балів

Виконане дослідження передбачає коректне формулювання завдань, обґрунтування методики та проведення польового етапу у відповідності до професійних етичних стандартів. Критерії оцінювання:

13-15 балів – Мета дослідження досягнута, всі етапи виконано у відповідності до поставлених задач, дослідження проведено відповідно до стандартів професійної етики соціологів Звіт здано вчасно.

10-12 балів – Мета дослідження здебільшого досягнута, етапи переважно виконано у відповідності до поставлених задач, дослідження проведено відповідно до стандартів професійної етики соціологів. Звіт здано з порушенням встановлених дедлайнів до 1 тижня.

7-9 балів – Мета дослідження досягнута частково, більшість етапів виконано у відповідності до поставлених задач, дослідження проведено відповідно до стандартів професійної етики соціологів. Звіт здано з порушенням встановлених дедлайнів більше 1 тижня.

0 балів – Мета дослідження не досягнута, етапи не виконано у відповідності до поставлених задач, дослідження проведено з порушеннями стандартів професійної етики соціологів. Звіт не представлено.

Стартовий рейтинг максимально може складати $R_C=25+10+15=50$ балів

5. Екзамен проводиться у письмовій формі і з можливістю усної співбесіди для верифікації знань за окремими питаннями. Максимальний бал за екзамен складає 50 балів.

Кожне питання оцінюється у 25 балів.

Система оцінювання кожного питання:

«відмінно», повна відповідь на питання (не менше 90% потрібної інформації) – 23 -25 балів;

«добре», достатньо повна відповідь (не менше 75% потрібної інформації, незначні неточності) – 19-22 балів;

«задовільно», неповна відповідь (не менше 60% потрібної інформації та деякі помилки) - 15 - 18 балів;

«незадовільно», незадовільна відповідь – 0 балів.

Умовою допуску до семестрового контролю (екзамен) є стартовий рейтинг не менше 28 балів та позитивна оцінка за індивідуальне семестрове завдання.

Розрахунок шкали максимального рейтингу $R= R_C+ R_E=50+50=100$ балів.

7. Переведення рейтингових балів у оцінку за університетською шкалою

Бали	Університетська оцінка
95-100	Відмінно
85-94	Дуже добре
75-84	Добре
65-74	Задовільно
60-64	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконано умов допуску до семестрового контролю	Не допущено

8. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Методичні рекомендації щодо виконання індивідуального семестрового завдання:

Виконання ДКР є важливою формою самостійної навчальної діяльності студентів, що дає можливість студенту у межах самостійної роботи над конкретною темою певного модулю дисципліни розкрити більш глибоке розуміння проблематики.

Завдання для виконання ДКР:

1. Попередньо навчальна група розбивається на підгрупи для виконання завдання. Члени підгрупи самостійно визначають дослідницькі ролі (модератор, аналітик, рекрутер та інші).
2. За обраною та узгодженою з викладачами курсу темою підготуйте програму соціологічного дослідження та гайд для проведення фокус-групового дослідження.
3. Опишіть, зокрема:
 - а) проблему або питання, яке ви хотіли б дослідити;
 - б) ключове питання дослідження
 - в) дані, які ви будете збирати і аналізувати;
 - г) опишіть можливу наукову цінність такого дослідження;
 - д) проведіть саморефлексію перед виходом в поле: ваше ставлення до об'єкта вивчення і учасників дослідження.
4. Проведіть польовий етап дослідження у відповідності до задач та методики, обґрунтованої у програмі дослідження.
5. Проведіть первинний аналіз отриманих даних: зробіть транскрипт ФГД (редагований чи нередатований в залежності від завдань дослідження), виділіть основні категорії аналізу тощо.
6. Напишіть звіт за результатами проведеного дослідження. У звіті визначте ролі кожного учасника ФГД.

Робочу програму освітнього компонента (силабус):

Складено професором кафедри теорії та практики управління, к.філос.н., проф. Мельниченком Анатолієм Анатолійовичем та старшим викладачем кафедри теорії та практики управління Іщенко Анною Миколаївною.

Ухвалено кафедрою теорії та практики управління (протокол № 15 від 19.06.2025 р.)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 4 від 24.06.2025 р.)